

BIBLIOTEKA
TRIBINA IBN SINA

Knjiga 1

BIBLIOTEKA TRIBINA IBN SINA

Knjiga 1

Izdavač:

Naučnoistraživački institut "IBN SINA", Sarajevo
Potok 24, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
e-mail: info@ibn-sina.net
www.ibn-sina.net

Za izdavača:

Dr. Rouhollah Ghaderi Kangavari

Korektura

Hajra Polovina

Dizajn & DTP:

Tarik Jesenković

Štampa:

SABAH-PRINT

Za štampariju:

Anel Elezović

BIBLIOTEKA
TRIBINA IBN SINA

Zlatko Dizdarević

Dešavanja na Bliskom istoku i međunarodna sigurnost

Sarajevo, novembar 2014.

Knjiga 1

U ovoj knjizi nalazi se tekst izlaganja Zlatka Dizdarevića na *Redovnoj mjesečnoj tribini "Ibn Sina"*, na temu **Dešavanja na Bliskom istoku i međunarodna sigurnost**, održanoj 1. oktobra 2014. godine u Amfiteatru Naučnoistraživačkog instituta "Ibn Sina" u Sarajevu.

Uvodna riječ

Poštovani čitaocē, pred Vama je tekst predavanja gospodina Zlatka Dizdarevića na temu "Dešavanja na Bliskom istoku i međuanrodna sigurnost" održanog 01.10.2014. godine u sklopu 24. redovne tribine "Ibn Sina".

Zlatko Dizdarević je dugogodišnji novinar i urednik u našoj najznačajnijoj dnevnoj novini - listu Oslobođenje. Tamo je s malim pauzama bio aktivan od 1971. do 1996. godine, kao novinar, izvještač i urednik. Između ostalog uređivao je i Nedjeljnik Oslobođenja, a svojevremeno i Svijet. Gospodin Dizdarević je radio i kao dopisnik iz Kaira, izvještač iz Libanona, Alžira, Izraela, Libije, Tunisa, Iraka i Sirije. Drugio dio svoje karijere Dizdarević je proveo u diplomatiji. Prvo je imenovan za ambasadora Bosne i Hercegovine u R. Hrvatskoj, a zatim 2008. god. za ambasadora Bosne i Hercegovine u Jordanu s akreditacijama za Siriju, Irak i Libanon. Gospodin Dizdarević autor je osam knjiga, a njegova djela objavljivana su i prevedena u dvadesetak zemalja svijeta.

Poštovani učesnici tribine,

Ovdje sam zahvaljujući ljubaznom pozivu Instituta "Ibn Sina" gdje ću iznijeti vlastite stavove na temu međunarodne situacije i posebno stanja na Bliskom istoku. Hvala vam na odazivu. Ne predstavljam u ovome što ću kazati i u ocjenama koje ću iznijeti nikog drugog i to podvlačim, jer se može pomisliti, načinom na koji sam najavljen, da ću zastupati stavove koji su i oficijelni i zvanični. Ne doživljavam se ni kao analitičar, puno je profesionalnih analitičara domaćih i vanjskopolitičkih tema unaokolo, već sam naprosto kao novinar i kasnije diplomata, sticajem sretnih okolnosti, imao priliku da budem tamo gdje su se dešavale stvari kojim sam se bavio tada i danas i o kojima ću vam večeras govoriti.

Imao sam izuzetnu sreću da dosta rano odem na Bliski istok kao novinar i stalni dopisnik sa tih prostora. Prvi put sam tamo otišao krajem sedamdesetih, u Alžir, Libiju i Tunis, a u Egipat 1982. kada se Izrael, na osnovu Kempdejidskog sporazuma, povlačio sa Sinaja. Kao izvještač bio sam nakon toga u Bejrutu, kada je Šaron, navodno bez odluke svoje vlade, upadao u Liban. Sjećamo se Sabre, Šatile i tih vremena. Od 1983. bio sam stalni dopisnik *Oslobođenja* sa Bliskog istoka, sa sjedištem u Kairu. Po logici te pozicije pratio sam cijeli region, od Egipta preko Izraela, Jordana, Libana do Sirije sa jedne strane, i sa druge preko Libije i Tunisa do Alžira. Kada je trebalo da se vratim, počela je prva Intifada. Kao specijalni izvještač neko vrijeme sam izvještavao o događanjima tamo, u Palestini, u Jeruzalemu... Nakon povratka sam bio u *Oslobođenju*, pa jedno vrijeme glavni urednik sarajevskog sedmičnika *Nedjelja*. Rat sam proveo u Oslobođenju. Bio sam i glavni urednik u tada nanovo pokrenutom sedmičniku *Svijet*. Nakon rata, sticajem raznoraznih okolnosti, otišao sam iz *Oslobođenja* u tzv. slobodne novinare. Iz te pozicije

sam dosta putovao, dosta radio pa i na Bliskom istoku ali i na mnogim drugim prostorima. Pratio sam suđenja u Haagu, zbivanja na Kosovu i Albaniji, boravio u Americi i Kolumbiji.

Poziv da dođem u Ministarstvo vanjskih poslova BiH i ponudu da odem za ambasadora BiH dobio sam 2001. godine. Mislio sam tada da je riječ o Bliskom istoku ali nije. Otišao sam u Zagreb. Tada sam znao dosta precizno koji su osnovni zadaci koje je trebalo obaviti u Hrvatskoj u kontekstu uspostavljanja i uređenja odnosa sa susjednom državom s kojom imamo najdužu granicu i mnogo nereguliranih odnosa koji proističu iz činjenice da smo bili nove, samostalne države nakon raspada Jugoslavije. Uradili smo u ono vrijeme mnogo za BiH u Zagrebu, a ja sam prošao i diplomatsku školu. Što je najvažnije, prethodnu novinarsku «optiku» dopunio sam tom novom, potpuno drugačijom i često potpuno suprotnom. Mnogo bolje sam shvatio šta je međunarodna politika zasnovana na definiranim ciljevima i interesima, a ne samo na onome što vlastite oči vide kao istinu i fakat. Vratio sam se 2005. u Ministarstvo, ali i nastavio da pišem. Imao sam redovnu sedmičnu kolumnu u “Novom listu” iz Rijeke pod naslovom “Balkanski ambasador”. Nakon tri godine u Ministarstvu sa zvanjem *ambassador at large*, mnoge stvari su se promijenile i učinilo mi se da tamo više nemam šta korisno da radim, iz niza razloga. Odlučio sam otići ali mi je tada iznenada ponuđeno da idem za ambasadora u Jordan, sa akreditacijama u Iraku, Siriji i Libanonu. Ambasada u Jordanu pokrivala je tada konzularno i Gazu, a kasnije i kompletnu Palestinu. Mandat sam započeo u julu 2008., a u Sarajevo se vratio u rano proljeće 2012. godine.

Kroz sve ove godine stalnih i povremenih boravaka na Bliskom istoku, uz konstantno praćenje tamošnjih zbivanja i izučavanja povijesti i aktuelnih događanja – tamo sam ostavio i srce i dušu. Imao sam tada, pred prve odlaske, sjajne učitelje, velike poznavaoce istorije, kulture, politike, mentaliteta i običaja u vezi s arapskim svijetom. Shvatio sam brzo i da “zapadni način razmišljanja” ne može da bude ključ za potpuno razumijevanje tog velikog, koherentnog ali i veoma raznovrsnog svijeta. Pokazalo se značajnim što sam u taj svi-

jet ulazio kroz Han Halili, kroz sukove i tamošnje čajdinice, kroz privatna druženja s intelektualcima i običnim ljudima, a ne preko prijema, zatvorenih krugova stranaca, promatrajući svijet kroz zatamnjene prozore automobila diplomate. To se pokazalo kao velika prednost i u mojim saznavanjima i opservacijama za analizu i pisanje, ali i za posao u vrijeme kada sam bio ambasador.

Iz Ammana sam veoma često odlazio u Damask, to je put autom manje od dva sata. Siriju i Damask sam doživljavao kao veliku, važnu staru državu ali i kao prostor "hiljadu i jedne noći". Sve je tamo bilo i po mentalitetu, i po načinu života, i po istoriji specifično pa i jedinstveno. Odlazio sam vrlo često u Bejrut koji je bio sasvim druga priča, jedna druga krajnost u sudaru prošlosti i, rekao bih, hedonističke stvarnosti i budućnosti. Iz novinarskih vremena i dolazaka u Liban imao sam puno prijatelja, veza i otvorenih vrata do samog vrha u državi. Bejrut je izvjesno najbolja osmatračnica cijelog regiona. Nama iz BiH njihova sveukupna složenost bliska je i razumljiva. Jordan je bio regionalno zgodna zemlja sa najviše kancelarija međunarodnih organizacija, ambasada, institucija, otvorena u komunikaciji, vještačka po prošlosti i granicama, ali bitna za odnose unutar arapskog svijeta. Srasla sa Palestinom i tom velikom istorijom, na granici sa Izraelom, Jordan je važna država za diplomatske poslove raznih vrsta. Odlazio sam u Bagdad koliko sam mogao, i na određeni način slutio u kojem pravcu ide njihova priča. Pretihodno nataloženo bliskoistočno iskustvo upućivalo je jasno u kojem pravcu ide tamošnja nedovršena priča poslije pada Saddama Husseina i neuspjele transformacije u ime koje je srušen jedan nedemokratski, ali uređen i čvrst režim koji je funkcionisao. Nisam imao prava zatvarati oči pred onim što se tamo dešava, ali ni zaboravljati ono što sam naučio i viđao kroz mnoge godine ranijeg novinarskog života na tim prostorima. Nisam imao dilema u vlastitim opredjeljenjima i "čitanju" tamošnjih prilika, mada se ubrzo ispostavilo da je puno toga o čemu razmišljam i pišem, u sukobu s onim što se već tada počelo tumačiti kao zvanični stav mnogih unutar međunarodne politike, raznih političkih i diplomat-

skih interesa. Ipak, nisam mogao mimo onoga što sam naučio, vidio, pročitao, mimo iskustava iz života s tim ljudima tamo. Otišao sam, recimo, kada su počeli nemiri u Siriji, u pograničnom gradu Deri, sa još dvojicom ambasadora, da iz blizine prosudimo šta se događa. Nekoliko smo dana išli tamo ujutro i vraćali se u Jordan popodne. Nije bilo teško prepoznati vrlo brzo o čemu se radi u nametnutoj priči o tzv. "arapskom proljeću". Postojala je početna energija pretežno mladih ljudi, studenata i školaraca koji su izašli na ulice Dere da protestima pokrenu promjenu stanja. Međutim, već drugog dana, trećeg sigurno, bivalo je jasno kako se ta iskrena, čista i opravdano stvorena energija počinje "krasti" i skretati na drugu stranu. Grupe "huligana" počele su sa provokacijama policije, započele su pljačke prodavnica, razvaljivanja unaokolo. Među protestantima najekstremniji u rušenjima bile su evidentno grupe ekstremnih džihadista. Odatle do intervencije snaga sigurnosti, pa krvavih obračuna, potom snajpera "neidentifikovanog porijekla" sa krovova itd., bilo je potrebno svega par dana. Već na prvu reakciju iz Damaska i prijedloge usmjerene na smirivanje, preko noći aktivirani "opozicionari" iz Londona, Istambula, iz Zaliva itd. odgovorili su sa "too little, too late... (suviše malo, suviše kasno...) U prepoznavanju ovog scenarija i u Siriji, uprkos istini da su mnogi zahtjevi ispostavljeni na početku demonstracija bili opravdani, pomogla je velika sličnost sa prethodnim događanjima u Libiji, Egiptu, Jemenu, Bahreinu... Svi ti mehanizmi bili su isti i pokrenuti kako bi se ukralo nešto što bi se moglo zvati revolucijom ali sa drugim ciljevima i interesima istinski u korist tamošnje demokratije, a ne moćnih apetita, prije svega energetskih i geostrateških i vojnih izvana. Imao sam, logikom dugogodišnjeg bavljenja regionom, dosta insajderskih informacija o svemu što se dešavalo. Egipat sam poznao iznutra, pa mi nije bilo teško još na početku zbivanja na Tahriru i posebno kada je Mursi izabran za predsjednika, da dam najviše godinu dana do vojnog udara u kojem će se vojska vratiti ponovo na vlast. Ne zato što sam to priželjkivao, nego naprosto zato što mi je jasno kakva je pozicija vojske u bližoj i daljoj istoriji Egipta, kakva je situacija s Muslimanskom braćom, vanjskim uticajima, intere-

sima, i tako dalje. Od pada kralja Faruka, vojska je na vlasti u Egiptu, apsolutno je najjača institucija u zemlji i faktor stabilnosti, a uz to, Amerikancima najsigurniji garant sigurnosti Izraela, kao čuvar Camp Davida. Mursi ništa od toga nije mogao obezbijediti kao što nije uspio ni da se odupre prevashodnom zovu interesa Muslimanske braće čiji je bio lider. U onom predviđanju o vremenu vojnog udara što slijedi promašio sam za svega 45 dana. Jer se vojska vratila kako se vratila, a njen general broj jedan Al-Sisi uskoro je postao i predsjednik Egipta.

Prve godine onoga što se odmah po svijetu počelo prilično eufemistički nazivati "arapskim proljećem", pratio sam tamo, na licu mjesta. Taj naziv "arapsko proljeće", i danas sam u to uvjeren, tipični je proizvod zapadnih političko-marketinških kuhinja. Pri tome još romantično podsjeća na svojevremeno "Praško proljeće" sa kojim ovo nema veze ni po kontekstu, ni po silama koje su ga izvele, ni po strateškim ciljevima u nadmetanju Zapada i tadašnjeg evropskog istoka. Meni se činilo da je u startu umjesto proljeća nastala duboka jesen, i odmah potom zima. Pogledajmo danas šta je od svega ostalo, izuzev Egipta, jer je procjena da tamo mogu uzeti stvar u svoje ruke tzv. "umjereni islamisti" bila od početka pogrešna. Terorizam je apsolutno eskalirao kao cinični rezultat "borbe protiv terorizma". Libija je potpuno uništena, Irak se raspada u krvi, podjednako i Sirija čija priča nije završena uprkos velikim greškama moćnih u procjeni tamošnjeg stanja. Jemen je otklizao u državu koja je pod kontrolom Al-Qaede, Jordan i Saudijska Arabija mnogo su nesigurniji nego ranije, posebno Saudijska Arabija, a monarhije Zaliva, garanti petrodolara, ostale su netaknute. Dramatično je urušeni svaki vid suživota među muslimanima i kršćanima na Bliskom istoku, a tokovi preseljavanja miliona ljudi iz svojih vjekovnih prostora postali su nezaustavljivi i izvan svake kontrole. Svjetska politika u najelementarnijim aspektima humanosti potpuno je ustuknula pred silom i čistim interesima geostrategije energije i prostora. To su, pojednostavljeno govoreći, moji zaključci i moja viđenja stanja tamo o proljeću koje niko, onako kako se proglašavalo, nije

vidio. Iznosim ih kao sasvim lične, ne pretendujem na to da se neko sa time složi ili ne složi, ali iz dana u dan dobijam samo nove potvrde ovakvih zaključaka i uvjerenja.

U Bejrutu sam 1982 godine upoznao Roberta Fiska, britanskog novinara kojeg smatram jednim od najvećih poznavalaca Bliskog istoka. Davno je napisao ono što je apsolutno tačno: Kada god se svijet i zapadni novinari bave Bliskim istokom, postavljaju se uvijek tri pitanja, a ne postavlja četvrto. Tri pitanja su ko, kad i gdje, a četvrto, koje uglavnom nikad niko ne postavlja je, zašto? I to je matrica na kojoj funkcioniše i današnja priča o Bliskom istoku. Svi danas razgovaraju o ISIL-u, kao da je u pitanju stvar pala s neba, pita se koliko imaju vojnika, jesu li ih avioni pogodili, kako se finansiraju, ko je u tzv. koaliciji protiv njih. Pri tome, usput, niko ne zna ko je i da li je iko u BiH razgovarao i odlučivao hoćemo li ili nećemo biti dio te koalicije. Nije riječ jesmo li protiv terorizma već je u pitanju primjer funkcioniranja i naše zemlje ali i međunarodne zajednice. Nismo usamljeni primjer tu, isto je sa Hrvatskom i mnogim drugim, dok su u Sloveniji, recimo, postavili ovo pitanje. Ujedno, svi gledamo dopisnika hrvatske državne televizije koji je sto metara od granične žice ispred Kobanea, sa druge strane prema Turskoj bježi na desetine hiljada Kurda pred koljačima ISIL-a, a turski tenkovi su tu i ne pada im napamet da intervišu. O tome ni riječi na TV, da se valjda veliki domaćin, Erdogan, ne uvrijedi, mada svi znaju da je njegov glavni cilj tu obaranje Assada, a sreća bi mu velika bila nestanak Kurda i u Kobaneu. U Americi se Obama zaklinje u UN, itd. Sada se odjednom otkriva kako su se, eto, "prevarili u procjeni snage ISIL-a", kao nisu znali da su toliko jaki, a svi skupa tri godine gledamo kako oružje i sva ostala oprema odatle, iz Zaliva, iz Evrope što je odlazilo, navodno "umjerenoj" opoziciji u Siriji, završavalo uglavnom kod džihadista, uključujući i ISIL.

Kada bismo na nivou elementarnog profesionalnog poštenja postavili pitanja zašto je do svega tamo došlo, vidjeli bismo brzo i lako kuda će to ići, ko je tu s desna a ko s lijeva, koje su snage iznutra, a šta je kome interes izvana. Cijela ta priča na Bliskom istoku se dešava na tri različita nivoa. O

onom najvažnijem, gornjem, najvišem, najmanje se priča, a to je geostrategija prostora i geostrategija energije. Izvan toga ništa se tamo ne dešava. To je počelo, govorim o savremenim političkim kretanjima, sa procjenom Zapada da treba “na vrijeme” staviti pod svoju kontrolu bliskoistočnu i srednjeistočnu “imperiju energije” koje je sve manje i manje. A još tada, prije petnaestak godina, znalo se da recimo Amerika sa oko pet posto stanovništva na svijetu i ne baš vječnim izvorima nafte i gasa troši oko 25 posto ukupne svjetske energije. Ko god spominje druge razloge kao važnije, a izvan ova dva razloga, mislim da je na krivom putu, ili ne shvata ili ima interesa da nudi neistine unaokolo. Drugi nivo je regionalna priča i tu su regionalni odnosi, interesni, istorijski, odavno “nenaplaćeni”... Tu dolaze i relacije i balansi utjecaja između sunita, šiita, mnogih drugih koji nisu muslimani, a bilo ih je dosta, veliko pitanje Kurda, odnosi starih imperija i njihove nove strasti, vjerske podjele unutar muslimana, palestinsko pitanje i Izrael itd., itd. Mnoge su realnosti tu isprepletene koje se na Zapadu ne razumijevaju, niti se zapad trudi da ih shvati izvan ekskluzivno njihovog interesa. Treći je nivo na kojem se odvijaju pojedinačne situacije u svakoj od tamošnjih država pojedinačno. Sa svim prirodnim i neprirodnim realnostima proisteklim iz činjenice da su neke od tamošnjih država nastajale i razvijale se na prirodnim prostorima i istorijama, a neke su stvorene, pa i “izmišljene” u nekim sasvim drugim kontekstima, dogovorima, pobjedničkim rasparčavanjima prostora temeljem interesa pobjednika u velikim ratovima. Bitno je znati da se “logike” na kojima se stvaraju ili nastoje realizirati mnogi od ovih veoma isprepletenih interesa veoma često ne poklapaju u ukrštanju ova tri nivoa. Pa tako države koje bezmalo ratuju između sebe učestvuju u zajedničkim koalicijama u specifičnim slučajevima na trećem terenu. Smrtni neprijatelji Izraelu, recimo, nerijetko su tijesno povezani sa ovom državom u regionalnim bezbjednosnim interesima, podjednako kao i energetske. Jedni će drugima, ujedno, prodavati i oružje i naftu, pa onda to oružje i tu naftu upotrebljavati u uzajamnim sukobima ili pomaganju partnerima koji su neprijatelji onim trećim, itd., itd. Svi ti unutrašnji interesi pojedinačnih država, historijski, vjerski,

tradicionalni, vojni, nacionalni, u krajnjoj liniji funkcioniraju unutar država i ne moraju da se prelamaju na isti način i odražavaju na istoj matrici i na međunarodnu politiku.

Kako najlakše objasniti stanje u svijetu na spomenutom "prvom nivou". O čemu se radi, i zašto je situacija na planeti takva kakva jeste. Kada sam se rodio, na planeti je bilo otprilike oko 3,5 milijarde stanovnika. Ako poživim kao moj otac, znači nakon osam decenija, na planeti će biti oko osam milijardi stanovnika, i nešto više. Dakle, samo u jednoj jedinoj generaciji, stanovništvo na planeti će biti više nego dva puta brojnije, na istim ili manjim količinama energije, pitke vode i prirodne hrane. Naravno da ozbiljne zemlje, i posebno velike korporacije koje organizacijom i interesom nadrastaju države, ove činjenice pomno prate. Usput, mislim, recimo, da su SAD danas po svojoj organizaciji, unutrašnjoj logici funkcioniranja i osnovama na kojima se kreiraju i unutrašnji i vanjski interes i politika, više korporacija nego klasična država u nekadašnjem smislu. Države funkcionišu primarno u funkciji zadovoljavanja korporacija, a najmoćnije su one iz domena finansijskog, energetskeg i vojnog kompleksa - i o svemu ovome itekako vode računa.

Korporacije, ukratko, razmišljaju kako staviti svoju "šapu" na preostale rezerve, prije svega energije, a onda vode i izvora hrane, jer, ako imate energiju, možete obezbijediti vodu i hranu. Kako doći do preostalih rezervi kroz odnose u postojećem međunarodnom poretku koji garantuje državama suverenitet, samostalnost, pravo na vlastitu politiku, nepovredivost granica, međunarodnu ravnopravnost itd. Taj okvir, zasnovan na principima Ujedinjenih nacija i uz poštivanje spomenutih principa, ne ostavlja ni vremena ni prostora za otimanje preostalih planetarnih resursa kako se u uskim korporativnim vrhovima planira i razmišlja. Treba, zato, rušiti i mehanizme i pravila međunarodnog poretka, pa otvarati prostor za rušenje država, sistema, pojedinaca koji se "ne uklapaju" u zamišljenu šemu. Dodatno, vojna industrija posebno diktira geostrateški razvoj odnosa u svijetu, jer upravo ona zahtijeva permanentne sukobe i ratove koji je hrane, a da bi tih ratova bilo, politika mora stvarati nova žarišta i stal-

no nove neprijatelje. Nakon jednog, velikog strateškog hladnoratovskog neprijatelja koji je sišao sa scene, istovremeno je "identifikovan" novi, globalni – terorizam. Problem je što takozvana borba protiv terorizma kao rezultat uporno daje – dalje, uvijek ispočetka ali suštinski isto jačanje i širenje novog terorizma! Nije čudo što stručnjaci procjenjuju da danas oko 68% ukupne industrijske proizvodnje u SAD-u, ne može funkcionirati bez rata, da ta sveukupna industrija svakih pet, šest godina mora imati ozbiljan rat u koji bi mogla da se naslana na koncu na vojnu industriju i tehnologije i tako plasira svoje proizvode, odnosno da otvara mogućnost za svoje proizvode. To bez ratova ne ide, a rata ne možete imati ako nemate strateškog ili bar povremenog neprijatelja. Zapad ga je imao u SSSR. Kada je nestao Sovjetski savez trebalo je stvoriti novog strateškog neprijatelja. "Desio se" 11. septembar i sve se u svijetu principa i poretka, praktično, preokrenulo od tada. Terorizam i islam zamijenili su Sovjetski savez. Ne samo na terenu ratova, već i na terenu međunarodnog prava, unutrašnje državne konstitucije, a sve u ime bezbjednosti, sve do potpuno novog poimanja ljudskih prava kao alibija za rušenje i negiranje – ljudskih prava. Treba li se zato čuditi i mnogim teorijama o samom 11. septembru koje iz dana u dan dovode sve ozbiljnije u pitanje samu storiju o tom događaju kojeg su – prema svim američkim verzijama – izveli Saudijci, a vojni odgovor prelomio se preko Avganistana i Iraka! Odakle su se svijetu javili kao odgovor i kao strateški neprijatelj, Al-Qaeda i evo sad ISIL! Ovi drugi dignuti na noge u Siriji i to ne voljom i opredjeljenjem Sirijaca, već režima i sistema ne što su pod kišobranom Amerike i Saudijske Arabije, u novije vrijeme i Turske kao članice NATO-a! Previše "apsurda" za iole zdraviji mozak da bi se sve moglo progutati. U svakom slučaju, došli smo dotle da je sila legalizovana kao dominantan faktor međunarodnog poretka, da je dato pravo snagama izvan OUN-a da mogu upotrebljavati silu za rušenje država i uopće ciljeva koje su te snage same odabrale i to u ime čega, u ime ljudskih prava. Tako je bezgranično važan element ljudskih prava, uveden u osnovne odrednice u međunarodnom poretku (zlo)upotrebljen kao alibi za pravo na eliminisanje drugih prava kao što je suvere-

nitet koji se hoće ili neće poštivati od slučaja do slučaja, kako to sili odgovara.

Tako će se najcrnjim tiraninom pa i teroristom, recimo, proglasiti jedan Gadafi u času kada je “zapelo” za produženjem koncesijskih ugovora sa najmoćnijim svjetskim naftnim korporacijama, i otvoreno pitanje “dedolarizacije” u Africi, bez obzira što je svega 15 dana prije toga bio ugošćen sa najvišim počastima kod istih onih što su mu netom iza presudili i poslali plaćenike da ga se likvidira. I danas imate situaciju da se podižu avioni bez odluke Savjeta bezbjednosti UN-a, negdje se ta odluka traži a negdje ne, već se proglašavaju “zone sigurnosti” i tzv. “No Fly Zone” (kao što Turska sada sve pokušava da se uradi u Siriji kao pretekst za početak okupacije Sirije). Ne preza se ni od izmišljanja upotrebe hemijskog oružja kada i gdje zatreba, potom falsificiranja izvještaja, “dokumenata” itd. (Irak 2003. i Sirija 2013.), eliminiranja međunarodnih eksperata koji su tvrdili suprotno (Carla del Ponte), naknadnih priznanja visokih međunarodnih funkcionera da su prešutjeli važne nalaze kada ih je trebalo kazati (Kofi Anana o Siriji) itd., itd.

U vrijeme mog ambasadorskog mandata na Bliskom istoku i operacije rušenja Gadafija u ozbiljnim diplomatskim krugovima zabilježena je informacija da je CIA imala poimenični spisak više od 10.000 ljudi koji su učestvovali u obaranju Gadafija, koji su organizovani, naoružani i dovedeni tamo, i povodom te operacije u zapadnim moćnim medijima proglašeni revolucionarima, herojima i borcima za ljudska prava jer su skinuli diktatora. Onda je najveći dio njih otišao, u funkciji drugog plana i drugog interesa, u Mali, da učestvuju u operaciji na “francuskom terenu”. Tamo su ti isti za svjetsku javnost bili džihadisti i teroristi. A onda je, kao teroristi a pod firmom “umjerene opozicije” i Slobodne sirijske armije (FSA), bezmalo većina njih, prebačena u Siriju u borbu protiv Assada. Sa kompletnim oružjem, koje im je NATO doturio dok su bili u Libiji – znao se tačno transportni most organiziran brodovima i avionima preko Libana i Turske a o tome su svjedočili i inspektori UN-a. Tamo su opet postali “oslobodioci” i “borci za demokratiju”. Zapad i zemlje

Zaliva su ih naoružavali, finansirali, tvrdili da su to, tzv. prijatelji Sirije organizirani u Turskoj kao grupacija izvan UN-a, na inicijativu SAD. I naši su među prvima potrčali da budu tamo. Normalno je da postoje u okvirima raznih saveza mjesta i politike kojima se mora dati izvjesna podrška, gdje smo pristali da budemo, ali ne moramo trčati u prvi red, kao što smo u Savjetu bezbjednosti bili de facto presudan glas u indirektnom odobravanju napada na Gadafijsa. Nismo čak ni postavili pitanje gdje je tu naš interes, kako će se to kompenzirati, imali smo tamo gradilišta, ljude, dugoročne poslove... Sve to gubimo, zašto? Da se ne spominje učešće u rušenju principa koji direktno i indirektno sutra štite nas, male. I još nešto, u tom glasanju, u istom statusu kao i mi, Nijemci su, recimo, bili uzdržani.

Problem svih nas je što spadamo u generaciju koja je odrastala na sasvim drugim kodovima, i moralnim, i etičkim, i kućno vaspitnim, i mi u svojim glavama nosimo osjećaj postojanja pravde, zakona, principa, morala, a vjerujte mi, moje iskustvo nakon svega tamo govori - toga više nema. Ne postoji nijedna međunarodno pravna činjenica, nijedna izglasana rezolucija, koja se neće ako "sili" zatreba pogaziti u roku od 15 dana, a planeta uvjeriti kupljenim medijima da su razlozi opravdani i da je laž istina. Tzv. javno mnijenje je pogodan teren da se sve ove priče objasne na način koji će biti prihvaćen.

Ozbiljni ljudi kažu da bi se cijela priča mogla ispričati na temi dolara i nafte, od Bliskog istoka do Ukrajine, a tema je locirana u našem slučaju, na terenu Iraka, Rusije, Irana, Kine i Sirije. Ako se vratimo u 1970. godinu sjetit ćemo se da je dolar tada prestao da bude moneta temeljena na zlatu, i postao je moneta nafte. Tako je, zapravo, dolar postao i glavni američki eksportni proizvod. Zašto je geopolitika današnjice u isto vrijeme i moguća politika Trećeg svjetskog rata, ako stvar bude otklizavala u pravcu u kojem ide danas, i zašto je to geopolitika energije? Prema podacima MMF-a, u 1966 g. sve svjetske ključne banke imale su tada oko 14 milijardi dolara sa zlatnom podlogom. Bilo je to tada, naravno, neuporediva vrijednost sa današnjom. Od toga su Amerikanci imali

3,2 milijarde dolara sa zlatnom podlogom, pa su Federalne rezerve tada počele štampati dolar u velikim količinama što je proizvodilo inflaciju. Naravno, inflacija je uvijek priča koja pogoduje jednima, a okrenuta je protiv nekog drugog. Amerikanci su našli način da do dana današnjeg inflacija bude priča na kojoj zasnivaju svoju ekonomsku snagu. U relevantnim svjetskim finansijskim krugovima danas procjenjuju da oko 70% novca što je u opticaju, cirkuliše kroz banke na osnovama kredita, a bez ikakvog uporišta u stvarnoj proizvodnji novih vrijednosti. Zato u ovom času, prema tim procjenama Amerikanci imaju vanjski dug od oko 17.000 milijardi dolara, a taj dug znači da se može proizvoditi po cijenama nižim od ostalih, i prodavati povoljnije nego što to čine drugi što stvara konkurentsku moć u odnosu na druge. U isto vrijeme, taj se dug pokriva štampanjem dolara kao svjetske valute u iznosima između 58 i 60 milijardi dolara mjesečno, čime se održava njihova likvidnost. Kada pogledate sadašnju situaciju s proizvodnjom vojne historije povodom Ukrajine, i posljednji sastanak u Velsu te Obaminu izjavu da će Amerika s NATO-om, po svaku cijenu, braniti baltičke zemlje ako ih Rusija opet napadne, bit će jasnije kako se politika pretače u biznis. Prvo, Rusija nikad nije ni rekla ni pokazala da ima želju napasti baltičke zemlje. Drugo, samo sedam dana prije svega ovoga, vrhunski vojni stručnjaci NATO-a su saopćili da kad bi Rusija hipotetički napala baltičke zemlje NATO ne bi imao mogućnosti da na taj napad odgovori konvencionalnim oružjem. Šta to znači, da bi mogli odgovoriti jedino atomskim oružjem. Zašto? Zato što je Obama kazao da će ih braniti po svaku cijenu. Ako neko stvarno misli da bi SAD i zapadnoevropske zemlje, ili neke druge, bile spremne zbog baltičkih zemalja ući u nuklearni rat, koji ne može biti izolovani rat i ne bi mogao biti završen na ograničenom prostoru, onda je naivan. I Amerikancima je jasno, i NATO-u je jasno, da od nuklearnog rata s Rusijom nema ništa. Ali šta ima. U ime te priče ima odluka o vraćanju NATO-a iz mrtvih, koji je bio proizveden u vrijeme hladnog rata, i za kojeg je rečeno, kada ne bude SSSR-a, neće biti potrebe ni za NATO-om. Međutim, nakon pada Sovjetskog saveza i raspuštanja Varšavskog pakta, tu odluku više niko nije

spominjao. NATO je djelimično oživljen prvo u Bosni, malo poslije i bombardovanjem Beograda, a ovo sada sa Ukrajinom je bila prva ozbiljna prilika u kojoj se NATO podigao na noge. Kako i zašto? Pa tako što sada imate “neprijatelja”, imate “zahtjev” u ime opasnosti od Rusije. Zahtjev je da sve članice NATO-a, partneri, i zemlje koje treba da pristupe itd., od 2015. u državnim budžetima moraju značajno dići procenat za odbranu, a unutar toga 20% je za novo naoružanje u okviru NATO-a. Gdje se svi oni prevashodno naoružavaju? Naravno u SAD-u, i to u završnici cijele priče najviše profitira – američka industrija, vojna i sva ona druga koja se na nju naslanja. Šta to znači, proizveli smo vojnu histeriju, koja će prebaciti sredstva iz Evrope u SAD. To su naprosto činjenice.

S naftom je stvar još zanimljivija. Cijela priča s Irakom je počela onoga časa kada je 2000. godine Saddam Hussein saopćio da će početi obračunavati svoju prodatu naftu svjetskom tržištu u eurima. Prije nekoliko sedmica Rusija je potpisala s Kinom vidjeli ste, ugovor o isporuci energenata u vrijednosti 400 milijardi dolara, u deset godina, godišnje po deset milijardi. Na stranu što to pokazuje da Rusija ne zavisi sudbinski od isporuke plina Evropi kako se uporno tvrdi, to je druga priča. Istinski šok za Zapad nije u potpisivanju sporazuma, nego u tome što je rečeno da će biti realiziran u rubljama i jenima, a ne u dolarima! Glavni problem je što je oformljena organizacija BRIKS koja interesno okuplja Rusiju, Kinu, Indiju, Iran, Brazil i Južnoafričku Uniju, sa jasnim izgledima na dalje proširenje. Oni su već definirali politiku “dedolarizacije” cijele ekonomske zone, odnosno prebacivanju trgovine i biznisa na druge valute mimo dolara. Ista se stvar desila s Iranom 2006, kada su počele pripreme za novi sistem obračuna i plasiranja nafte, o formiranju tržišta mimo dolara a odluka o tome je donijeta dvije godine kasnije. Planovi u vezi s naftom, putevima transporta energije iz Zaliva prema Mediteranu prenijeli su se i na Siriju i eto začetak ideje o tzv, “proljeću” i tamo. Poznato je da je Zapad započeo realizaciju gasovoda Nabuko iz Galfa na Mediteran. Time su glavne količine gasa iz Pars polja koja dijele Iran i Katar, trebale iz Katara (interes Zapada) ići ovim putem za

Evropu koja je glavni potrošač. Iz raznih razloga ovaj je projekat “usporio”, a rodio se novi u kojem su učestvovali Iran, Irak i Sirija. Na tim prostorima tamo ovaj gasovod za koji su potpisani ugovori i započeti inicijalni radovi naziva se “šiitskim gasovodom”. Provokacija nije mala ne zbog imena već zbog činjenice da bi njime za Evropu išao prevashodno iranski plin. Nije nebitno u projektu bilo ni to što je on trebao završavati na obali, u blizini Tartusa, iste one sirijske luke u kojoj Rusija ima svoju jedinu pomorsku bazu na Mediteranu. Naravno, treba li spominjati da armije svugdje u svijetu i služe da bi, uz ostalo, štatile strateške puteve energije koji idu preko nacionalnih teritorija. Eto još jednog razloga za stavljanje “šape” i na Irak i na Siriju, a u perspektivi i Iran. U tu priču se potpuno uklapa i sudbina Gadafija, koji je postao predsjednik Organizacije Afričkog Jedinstva (OAJ), u kojoj je u februaru 2009, on kao novi predsjednik OAJ, i predložio stvaranje monetarne unije koja će dedolarizirati Afriku, zapravo, otkačiti se od dolara. Usput, nije malo glasova danas, sve snažnijih i konkretnijih u svijetu, koji i iznenadno “rađanje” ebole otvoreno tumače kao specijalni rat protiv “neposlušne Afrike”, prebogate rijetkim rudama, mineralima, naftom i dijamantima koje pod kontrolu sve više stavljaju snage i mimo zapadnih korporacija. A što se petrodolara tiče, sjećam se i svog svojevremenog učešća na sastanku ministara spoljnih poslova Organizacije islamske konferencije (OIC) u Sani, u Jemenu, kada su pojedini učesnici skupa spominjali potrebu da se razmisli o posebnoj zajedničkoj moneti mimo dolara. Taj virus ideje da se treba odvojiti od dolara za koji bi bila striktno vezana nafta, a zapravo kao najveći biznis za SAD, počeo je ozbiljno da se širi po svijetu. U martu 2009. je Afrička unija objavila dokument na 107 stranica kojim se precizno trasira put za jedinstvenu afričku monetu. Njena osnova, jasno rečeno, opet treba da bude – zlato. Odmah nakon toga CIA je ušla u Libiju sa “pripremanjem terena za promjene” i završilo je kako je završilo. Tada je otvorena i priča o Siriji a mislilo se da će operacija skidanja Assada mnogo brže ići, s istim ljudima koji su imali kratki izlet u Mali u ime borbe protiv fundamentalizma a zapravo radi tamošnjih “rudnih” interesa

Francuske. Potom su prebačeni u Siriju kao borci “umjere-
ne sekularne opozicije”.

Nekoliko je razloga zašto je Sirija bila problem onda, i sada je. Zato mislim i da je priča s ISIL-om samo farsa, jer je ISIL prije svega važan faktor destabilizacije Bliskog istoka, na principima teorije Brežinskog o potrebi balkanizacije Bli-
skog istoka, odnosno dekomponiranja onih režima na Bli-
skom istoku koji pokazuju spremnost da predaju svoja blaga onako kako to korporativni i imperijalni kapitalizam zahtje-
va. Zato je trebalo eliminirati najveće velike stare države koje, naravno, nisu bile demokratske ni uređene po njihovim standardima. To što ovom uvjetu najmanje odgovaraju Sau-
dijska Arabija i druge monarhije Galfa pa su im partneri broj jedan, to što se Izrael proglašava “jedinom demokratijom na Bliskom istoku” a drži pod okupacijom duže od šest decenija Palestinu i tamo provodi klasični aparthejd, to u ovom slu-
čaju nije nikakav argument. Nedemokratske po zapadnim standardima ali uređene države, koje su imale snage da pre-
govaraju s njima i o cijeni nafte i mnogim drugim poslovima, a pri tome se u njima počela začinjati i ideja o novoj geostra-
tegiji energije pa i dedolarizaciji, nije moglo proći. Pri tome je Egipat bio “najmanje sporan” a u konačnici, iz današnje perspektive, zapravo je jedini u kojem rušilačko “proljeće” organizirano izvana, nije uspjelo. Sami Amerikanci su svoje-
vremeno institucionalno ojačali egipatsku armiju kao garant sporazuma iz Kemp Dejvida čiji je osnovni smisao, uz zaštitu Sueckog kanala, bio očuvanje Izraela. Stara je bliskoistočna istina da tamo “nema rata bez Egipta i mira bez Sirije”. Kanal polako gubi na značaju otvaranjem novih transportnih puteva Aljaske ali Izrael ostaje za SAD prioritet broj jedan. Procjena Amerikanaca da će u Kairu tzv. “umjereni islamisti” za kakve su na nivou farse proglašena Muslimanska braća pobijediti armiju koja u ovoj zemlji institucionalno vlada još od pada kralja Faruka, pokazala se potpunim promašajem. Jednosmjerna logika Washingtona nije čak računala da su i njihovi veliki partneri, Saudijska Arabija, većina zalivskih monarhija itd. istorijski rivali i neprijatelji Muslimanske braće, kolikogod su ovi istorijski neraskidivo bliski sa, reci-

mo, Katarom i Turskom. Egipat nije spreman da ratuje sam protiv Izraela ali je ponovo blizak Siriji, ali zato ne i Turskoj i Kataru. Bliskoistočna ukrštenica nije nimalo jednostavna, pogotovo ne za jednosmjernu analizu Zapada koji nikako ne može da se odlijepi od svojih šema i crno-bijelih čitanja Istoka. U tome su konstituirani i osnovni razlozi za akciju protiv Sirije: uvjerenje da je Damask blizak Teheranu, procjena da preko njih jača utjecaj Rusije u regionu, netačna procjena da je Assad opasan za Izrael zbog veza sa Hezbollahom i Iranom, i, naravno, nova otkrića velikih količina nafte i gasa u Siriji i u moru ispred obala ove zemlje, uz ulazak Damaska u planove za novi strateški gasovod od Irana, preko Iraka do luke Tartus. Mnogi zapadni i bliskoistočni analitičari iz pretežno sunitskih zemalja usvojili su i tezu da je Sirija svim ovim poremetila “ravnotežu između sunita i šiita” što je za zemlje poput Saudijske Arabije, Turske, Katara itd. – nepopustivo! Dakle, kao partnera s Rusima i Iranom, Siriju treba srušiti. Ova teza snažno pritiskuje i unutrašnju političku scenu u SAD-u, s izgledima da njeni radikalni protagonisti na predstojećim izborima (novembar 2014.) za Kongres i Senat u Washingtonu i pobijede.

“Problem” Sirije, pored ovoga, je i što je zemlja po svom unutrašnjem režimu bila sekularna država, u Assadovoj vojsci su suniti većina, dosta komandanata su suniti, Veliki imam Sirije je sunit, sin mu je poginuo kod Aleppa kao vojnik Assadove armije. To je jedna od rijetkih zemalja, koja je imala za sebe ali i za izvoz dovoljno vode, hrane i energije, mnoge socijalne komponente, vrlo kvalitetno besplatno obrazovanje, bolnice, bogatu trgovačku srednju klasu i nije imala dugove, ni Svjetskoj banci ni MMF-u. Dakle, narušavala je mehanizam koji su ovi korporativni finansijski zapadni mastodonti nametali svima ostalim, a to je danas u svijetu naprosto – kažnjivo! Ne možeš biti primjer drugima u Aziji i Africi kako se bez njih može. Uz sve to, sirijska armija nije bila američka u smislu da njeni generali nisu školovani na West Pointu niti joj je oružje bilo pretežno američko. Ono sa istoka bilo je kvalitetno. Obavještajne službe izvana teško su prodirale u nju. Inicijalnu grešku prema Siriji (i ne samo

prema njima na Bliskom istoku) napravio je G. W. Bush svrstavajući "osovinu zla", zajedno sa Iranom i Sjevernom Korejom. Naravno, ekonomskim mjerama, blokadama, sankcijama, gurnuo ih je prema partnerstvu u okolini sa Iranom, Irakom i dalje sa Rusijom. Sirija je bila meta koju je trebalo srušiti iz dugoročnih geostrateških i geoenergetskih razloga.

Nakon vrlo lošeg iskustva koje su Amerikanci imali u Iraku i Avganistanu s učešćem svojih vojnika, promijenjena je strategija. Uvode se takozvani proxy ratovi, sa "partnerima" na terenu, u korist pokretača tih ratova. Proizvode se snage koje će tamo biti njihove, ubacuju se u to razni predstavnici obojenih revolucija, nevladine organizacije, stvara se Mejdani. Pokušalo se tako i u Siriji, nije uspjelo onako i onoliko koliko se htjelo ali, Washington i radikalna struja tamo, uz pomoć i aplauze prije svega Francuske i suzdržanije Velike Britanije, te poslušnih "prijatelja Sirije" ne odustaju. Pokušalo se s lažnim podmetanjem hemijskog oružja, kao kada su napali Irak, i kada je Colin Powell pokazao u UN-u u bočici to nepostojeće "oružje za masovno uništenje". Prije nekoliko mjeseci je rekao da mu je zbog Iraka "jako žao, da je tada pogriješio u procjeni". Ta "greška" je odnijela milion žrtava u Iraku, mada Amerikanci i danas iznose druge lažne cifre. Ta je "greška" opredijelila i CIA-u za Malikija kao premijera Iraka na izborima 2005. godine, u kombinaciji kada je po tamošnjem ustavu, premijer šiiti, predsjednik parlamenta suniti, a predsjednik države Kurd. U izboru premijera, koji je u Iraku ključna ličnost, Amerikanci su podržali šiitskog ekstremistu i korumpiranog Malikija. A imali su i realno i po izbornom rezultatu mnogo pogodniju ličnost, umjerenog, realnijeg Alavija, koji je sekularniji, blizak Hašemiju koji je bio potpredsjednik države i suniti, kao što je imao partnere i među Kurdima. Ipak, računalo se sa time da će Maliki proizvesti duboki razdor sa sunitima i on je stvoren. Čak je i vjerski lider šiita u Iraku, ajatolah Sistani iskazao otvoreno nezadovoljstvo kandidaturom Malikija za premijera. Sunite u Iraku Maliki i njegova klika gurnuli su u ekstremizam i motivirani za rušenje države što je bilo kao naručeno za jačanje ISIL-a. Uz ostalo, svi školovani oficiri i vojnici tamo za vrije-

me Saddama Husseina su u prethodnom režimu bili suniti a sada eliminirani, od njih su stvoreni nezadovoljnici, mnogi i ekstremni što su i danas, i to je očigledno bio potez u pravcu rasturanja Iraka. Osvajanje naftnih izvora bilo je za korporacije u SAD-u mnogo važnije od bilo kakve dalje sudbine tog regiona i miliona ljudi u njemu. Danas je zanimljiva priča o tome kako će se završiti stvar s Kurdima koji su odjednom partneri Americi, do juče označavani kao teroristi. No, na njihovoj teritoriji su glavni izvori nafte u Iraku. U ovoj priči ne vjerujem da je cilj nove koalicije potpuno uništavanje ISIL-a, jer ISIL svjesno ili nesvjesno, objektivno odigrava dugoročni strateški zadatak Amerikanaca na liniji Bžežinskog, velikog stratega američke teorije o potrebi “balkanizacije Bliskog istoka”, kako bi se njima lakše vladalo. Njegovu teoriju su u Iraku 2003. posebno uspješno i krvavo realizirali, u Bushovoj postavi ključni igrač, potpredsjednik Dick Cheney, i tadašnji ministar odbrane Donald Rumsfeld.

Istog mjeseca kada je Sadam Hussein oglasio da će prodati naftu za eure a ne za dolare, Dick Cheney, do tada ne osobito poznat široj svjetskoj javnosti, je ušao u organizaciju projekta za “novo američko stoljeće”. Objavili su odmah strateški tekst o tome kako reorganizirati američku odbrambenu strategiju, ojačati snage i resurse za novo stoljeće. Cheney je došao kao ključni igrač s Rumsfeldom, koji je postao ministar odbrane. “Ušli” su u Irak, s namjerom da odmah potom idu u Iran u nastavku stvaranja i širenja njihove energetske imperije. Plan im je osujetilo to što su se prevarili i obrukali lažima o Iraku. Izgubili su, tako, kredibilitet da ponove isti scenarij s Iranom koji je bio tada ozbiljnija priča u svemu od tada rasturenog Iraka.

Dakle, kada se sve posmatra iz ovog ugla dolazimo do toga da na onoj “prvoj etaži” postoje jasni, precizni i vidljivi argumenti i razlozi da se o svemu razgovara na drugi način nego što nam sugerišu instrumentalizirani svjetski mediji. Pri svemu ovome nisam otvarao ni veoma bitno pitanje Izraela kao elementa bliskoistočne drame, itd. Jasno je, međutim, da ništa tamo nije rezultat arapskog proljeća, da ništa tamo nije zbog borbe za ljudska prava, čak je ta upotreba argumenta

za ljudska prava potpuni cinizam i na nivou vica, tamo je riječ o širenju imperijalnog i korporativnog uticaja moćnih, odnosno destabiliziranja i rušenja organiziranih i jakih država, koje su funkcionirale onako kako su funkcionirale, ne po standardima koji se ovdje nameću kobajagi kao sveti. U tom kontekstu, istovremeno, niko ne analizira čuveni Patriotski akt usvojen u Americi, u ime borbe protiv terorizma, a koji je udžbenički primjer nasilja nad ljudskim pravima i slobodama. Daje se pravo svim represivnim mehanizmima države da hapse, odvođe, snimaju, drže u zatvoru bez optužnice i suđenja, prebacuju uhapšene ilegalno u zemlje gdje se nad njima vrši tortura, da nikome ništa ne kažeš itd., itd. Mnoge od ovih stvari su "legalizirane" formalno-pravno u još većoj mjeri u vrijeme Obame nego što je to bilo za vrijeme G. W. Busha, i sve je sa Obamom još radikalnije nego što je bilo s Bušom, što govori o vidnom jačanju najradikalnijih i najkonzervativnijih struja u američkoj politici, u Kongresu i Senatu. Sve govori da će biti još radikalnije ako poslije Obame dođe Hillary Clinton koja je u ovom času veliki kandidat.

Šta je to što je na ovom "drugom nivou" bitno, i što treba imati u vidu, kada se razgovora o tome u kojem pravcu idu zbivanja na Bliskom istoku i šire. Postoji ta priča da je Sirija pomjerila balans između sunita i šiita u regionu, time što se priklonila više Iranu, a tu ne treba zaboraviti faktor Hezballaha u Libanu. Mada će vam mnogi profesionalno respektabilni novinari koji poznaju Bliski istok, kao i političari u regionu, (slušao sam to u više navrata tokom boravka u Libanu i minule godine i ranije) kazati da je Hezbollah kao politički partner u Libanu, partija iz koalicije sa kršćanskom partijom Michela Aouna, jedna od najdiscipliniranijih struktura na Bliskom istoku uopće. Oni sami će vam kazati - pokažite nam jedno mjesto gdje smo mi bili agresori, kada i koga smo mi prvi napali, a to što smo radili, radili smo u odbrani sebe i svoje teritorije. U Siriju su ušli, recimo, da brane šiitska sela na granici prema Libanu, a odmah su krenule vijesti po svijetu, nagledao sam ih se i naslušao lično tamo u regionu, da su glavni faktor u armiji Sirije, da su dominantni na teritoriji Sirije, da treniraju sirijsku armiju pa čak i komanduju njo-

me, da su poveznica direktno sa “pasdaranima” iz Irana itd. Tačno je da su vrhunski organizirani i trenirani i da su svojim operacijama pomogli Assadovoj armiji. Da vidimo ko je sve i koliko pomogao i pomaže raznim džihadistima u Siriji, sve do ISIL-a, kojih je tamo mnogo više nego boraca Hezbollaha i Kurda, recimo u Kobaneu.

Element sukoba šiita i sunita u Siriji se spominje vrlo, vrlo često, mnogo češće nego što to realnost na terenu pokazuje. Tamo postoji snažno osjećanje pripadnosti Siriji kao državi i naciji, koje je mnogo jače nego što to mi iz ovdašnje svoje perspektive možemo da cijenimo. To osjećanje pripadnosti nacionalnom jedan je od značajnih momenata zbog kojeg imate podatak da je osipanje sirijske armije u ove četiri godine došlo do maksimum 3,5 posto, što je u ovakvim situacijama ogromnih poteškoća obnavljanja armije dosta respektabilna činjenica.

Turska je jedna od ključnih igrača u pokušajima rušenja Sirije. I politički, i vojno, i direktno i indirektno. Erdoganova neskrivena mržnja koju pokazuje u svakom momentu prema Assadu, to otvoreno neprijateljstvo koje možete imati samo prema nekome ko vam je učinio ogromno zlo – a teško se to može pronaći od strane Sirije prema Turskoj – ovu činjenicu pokazuje do karikaturalnosti. Poznato je da Turska historijski doživljava Siriju kao konkurenciju. Carigrad se oduvijek pokušavao nametnuti kao dominantna sila Bagdadu, Damasku i Kairu i nikada u tome nije uspijevao. Uz to i na kraju i na početku Prvog svjetskog rata su bili na različitim stranama. Ta mržnja ne jenjava. I u ovim ratnim uvjetima u Damask se ne može kroz Tursku, a može iz Bejruta. Ta je linija otvorena od početka rata do danas. Ako dobijete vizu od Sirijaca, naravno pod uvjetima koje određuje specijalna situacija u zemlji, sletite avionom u Bejrut i onda taksijem za sto dolara u jednom pravcu, nakon dva i po sata vožnje putem sa mnogo kontrola, stignete u Damask. Iza libansko-sirijske granice, koji kilometar unutar Sirije, najveći je i danas otvoreni free-shop koji sam vidio u tom regionu. Možete kupiti šta god hoćete, od tehnike i kozmetike do alkohola, sve. A kroz Tursku je išao, ide i danas, glavni kanal svih koji su iz

svijeta hrlili u Siriju u borbu protiv Assada. Tamo su kampovi za njihove treninge, obuku i naoružavanje, tamo su politička sjedišta opozicije, čak i vojni centri FSA itd. Turska je navodno pristala ući u koaliciju protiv ISIL-a, ali ne reagiraju vojno na granici u slučaju napada ovih terorista na Kurde kilometar dalje u Kobaneu. Uvjet im je da im Obama obeća skidanje Assada u Damasku. Zanimljivo, tom istom Obami odbili su da daju na raspolaganje svoje baze i aerodrome uz granicu sa Sirijom za napade na ISIL, a dali su tu dozvolu nedavno Izraelu (!?) za napad na Assada. Njihov strah od Kurda u Turskoj koji bi na primjeru Kurda u Siriji mogli tražiti i dobiti punu političku i kulturnu autonomiju, odatle možda i zahtjev za državom, pokazuje se kao jači od prijateljstva s Amerikom ili obavezama čuvara južnog krila NATO-a. U svemu ovome njih ne interesira previše ni specifičnost u razlikama položaja Kurda u Turskoj, Iraku, Siriji i Iranu...

Otac Bašarov, Hafez el-Assad jeste učinio mnogo u obespravljanju Kurda u Siriji, nije im dao državljanstvo, nisu mogli koristiti svoj jezik, imati svoj sistem obrazovanja, oduzeo im je pasoše, zabranjene su im bile kulturne institucije. Situacija se sada bitno promijenila. Oni imaju svoje škole, kulturne institucije, državljanstvo i pasoše, organizirali su se politički i vojno. Assad ih je prepoznao kao partnere, čuvali su granicu prema Turskoj i tako bili lojalni Siriji. Zato su i rekli, ako budu imali visok stepen autonomije, ne bi ni imali ambicije da ulaze u tu priču o velikom Kurdistanu, jer je to otvaranje Pandorine kutije u cijelom regionu. Turska sigurno ne bi bila spremna da žrtvuje značajan dio svoje teritorije gdje žive Kurdi kojih je tamo već oko 15 miliona. Iranski kurdi se osjećaju relativno komotno jer su indo-perzijskog porijekla, oni u Iranu osjećaju dosta svojih korijena, u kulturološkom smislu nisu kao u tuđoj zemlji. Irački bi Kurdi mogli dobiti državu, u sadašnjoj situaciji, ali je veliko pitanje u kojem pravcu će to sve ići jer niko ne zna šta će biti s odnosom sunita i šiita u Iraku, ma koliko bi taj Kurdistan bio privlačan za Amerikance kao naftom prebogati teren.

Turska izvjesno sa Erdoganom pokazuje ponovo snažne sentimente spram svoje otomanske prošlosti i kroz to poči-

nje da iskazuje i određena očekivanja na tim prostorima, što se ne gleda sa simpatijama u arapskom svijetu.

Izrael je jedna od ključnih činjenica u američkoj spoljnoj politici, oni uživaju u svakom ratu u arapskom svijetu smatrajući da se tako slabe njihovi neprijatelji, i zato će, u principu, uvijek podržavati sve takve ratove. Duboko sam uvjeren da je to pogrešno jer je samo mir sa Arapima, za što je osnovni uvjet uzajamno priznavanje palestinske i države Izrael, dugoročna garancija stabilnosti i sigurnosti Izraela okruženog Arapima kao malo ostrvo u moru. Sadašnja situacija u kojoj Izrael misli da može opstati samo silom i nepoštivanjem odluka međunarodne zajednice i UN-a, dugoročno je neodrživa. A oni misle da je to faktor njihove bezbjednosti! U današnje vrijeme istinskog terora interesa iznad i prije svih drugih istorijskih i aktuelnih odnosa u svijetu, jednoga dana će se postaviti i pitanje interesa SAD-a prema Izraelu. Ako način na koji Washington danas bez ikakve rezerve štiti političku liniju radikala poput Netanyahua postane kontraproduktivan interesima SAD, stvari će se sigurno mijenjati. Bez obzira na to što je pokojni moćni Arijel Šaron rekao, davno, u vrijeme invazije na Liban 1982. godine, a vrijedi i danas: "mi smo u Americi jači od Amerike, samo što to oni neće da priznaju". Mnogim Amerikancima to se sve manje sviđa.

Saudijska Arabija, Katar, Egipat, sve su velike priče, raznorazni interesi se prepliću, koji na regionalnom nivou mogu biti isti, a na geostrateškom se razilaze. Saudijska Arabija i Katar su u lošim odnosima, ali su sada zajedno u toj navodnoj koaliciji protiv ISIL-a. Postoje surevnjivosti na nivou pitanja ko je najvažniji u islamu, Saudijska Arabija ekskluzivno polaže pravo na tu činjenicu zbog Meke i Medine, Egipat kaže mi imamo Al-Azhar, koji je najstarija islamska naučna i obrazovna institucija, više od hiljadu godina, u Jerusalemu kažu ovdje je Al-Aksa itd. Možda će se mnogi iznenaditi da Izrael i Saudijska Arabija imaju izuzetno tijesne veze na nivou obavještajnih službi, Turska blisko saraduje vojno s Izraelom, Egipat je zemlja koja geostrateški počiva na tome što je čuvar kempdejvidskog sporazuma, i tako sigurnosti Izraela, ali su beskrajno osjetljivi prema Musliman-

skoj braći koja su 1928. formirana baš u Egiptu. Drže se svog doktrinarnog opredjeljenja da ne priznaju ni državu ni naciju, nego ummet. To je “ideologija” koja se polako prihvata i kod nemalog broja muslimana u BiH koji kažu da im je svaki musliman u Indoneziji, recimo, bliži od bilo kojeg nemuslimana ovdje. To je i osnova na kojoj se i predsjedniku Turske kliče javno – “vi ste i naš predsjednik, i mi treba da budemo pod vašom zastavom”. Stvar je apsurdna ali je realna.

Nakon svega ovoga ostaje pitanje, u kojem pravcu sve ovo može ići. Vrlo je simptomatično da najviši vojni i politički lideri na Zapadu ponavljaju posljednjih dana da je ova operacija u Siriji i Iraku protiv ISIL-a nešto što će trajati godinama. Ta teza znači da zapravo nisu uvjereni, odnosno spremni izvršiti energično i definitivno tu priču koju su počeli, i zbog čega su je počeli. Druga je stvar, pošto se Assad dosadašnjom strategijom nije mogao skinuti, nije tu bitan samo Assad kao Assad, nego kompletan tamošnji režim i sistem, oni onda postaju velika prepreka na putu ka globalnim ciljevima. A korporacije i zapadna politika od njih neće odustati. Koliko zbog uloge Sirije na Bliskom istoku, toliko i zato što je ona prva stepenica, preko Irana i Rusije, ka definitivno krajnjem cilju – a to je Kina. I zato je izuzetno zanimljivo, pa i čudno, zašto je Amerika krenula na put konflikta sa Rusijom i time njeno guranje prema saradnji sa Kinom. Uspostavljanje dobrih i partnerskih odnosa Washingtona sa Moskvom bio bi najbolji put za SAD, dugoročno u kontekstu njihove geostrategije. Neko to jednostavno prodaje za relativno kratkoročne vojne i druge interese. U Americi sam stjecajem okolnosti, prije rata, prisustvovao jednom univerzitetskom predavanju Bžežinskog kada je kazao kako je “noćna mora američke geostrategije u budućnosti dan kada bi se eventualno ujedinili kineski i ruski interesi”. Zašto?

Ovih dana je jedan američki institut za vanjsku politiku koji se bavi procjenama kretanja na planetu u narednoj deceniji iznio zanimljiv podatak: po njima će za deset godina, do 2023. Kina po većini najvažnijih ekonomskih parametara prevazići SAD. To je, dakle, ta noćna mora koje se oni plaše. U tom kontekstu je priča kako se približiti Kini, i pokušati

je destabilizirati, zaustaviti i makar ozbiljno usporiti. Ako se nešto bitno ne promijeni u promišljanjima na Zapadu, a teško je vjerovati da hoće uz današnji nivo vladavine koji su korporacije, kapital i njihovi interesi postigli, svijet će hrliti u nova žarišta i nove provokacije samo sa mnogo težim posljedicama od onih koje smo vidjeli na Bliskom istoku i u Ukrajini, podignutoj na noge i onda, zapravo, ostavljenoj sebi samoj. Čačkanja sa modelom Mejdana u Ukrajini je model koji se već pojavljuje i u Rusiji, od neviđenog demoniziranja Putina na način koji odavno nije viđen u međunarodnim odnosima, do početka organiziranja i finansijske podrške nekim “specifičnim” nevladinim organizacijama i opoziciji, do ubacivanja i pokušaja destabiliziranja Sibira i Kavkaza koji je i inače rovit. Te se stvari počinju raditi i prema Kini preko prvih incidenata s tamošnjim islamističkim grupama. Od te linije pritiska sa zapada prema istoku se neće odustati, iako se ona ne može realizirati brzo. Na tom putu prve žrtve su zemlje Bliskog istoka. Pri svemu i dalje niko ne postavlja pitanje, zašto i kako, ali, ako odete suočit ćete se sa milionima mladih ljudi u predgrađima velikih gradova i prepoznati ogromnu količinu gnjeva, ugroženog i pogaženog digniteta, besperspektivnosti u zemljama iz kojih se izvlači zlato, crno i žuto, a u zamjenu ne daje ništa. Pet velikih multinacionalnih kompanija koje su htjele obnoviti koncesijski ugovor s Gadafijem prije nego što je sve tamo počelo, bilo je dužno, prema diplomatskim izvorima u Ammanu 2010. godine, 142 milijarde dolara, pa je Gadafi ponudio, prije nego se potpišu novi ugovori, dogovor o rješavanju duga. Dio je trebalo platiti odmah, drugi dio reprogramirati, treći pretvoriti u zajedničke investicije itd. Odgovor su ubrzo bili nemiri u Bengaziju u ime “borbe protiv totalitarizma”, oružani napadi, naoružani militanti te konačno direktna podrška «revolucionarima» u oružju sa Zapada i konačno – avionima. UN odluka o “No Fly Zone” pretočena je, praktično u naloge za napade. Na zemlji uvezena Al-Qaeda naoružana izvana, na nebu avioni zapadne alijanse, Rusi prevareni sa glasanjem o “zoni” a ne o napadima, i sve je završilo na poznati način. Nakon samo nekoliko sedmica i brutalne likvidacije Gadafija, “demokratski” je izabrana nova vlada, ugovori su preko

noći potpisani i niko to više nije spominjao. A u prethodnim zahtjevima za potpisivanjem novih ugovora nuđena je cijena pumpane nafte za manje od 5 dolara po barelu! Poznato je da je to najkvalitetnija i najčistija nafta u cijelom regionu uz to da joj je cijena transporta do Evrope izuzetno niska jer se tankerima od Libije do Sicilije, recimo, dođe začas.

Što se ISIL-a tiče, nema dileme da su proizvedeni, podržani i ojačani od strane Zapadnih sila, SAD-a i njihovih saveznika, monarhija u Zalivu. Bili su u početku dio Al-Kaide, rodili se unutar njih, ali brutalniji, obrazovaniji, pokretljiviji. Njihov lider Al-Baghdadi je doktor teoloških nauka, on nije vođa Al-Kaide iz pećine, iz generacije Bin Ladena. Njegovi ljudi su bili nezadovoljni ambicijama, i načinom funkcioniranja stare generacije. Imali su uporište u Iraku, simpatije među nezadovoljnim sunitima. Zaplijenili su ogromne novce u opljačkanim bankama u početnim operacijama po Iraku, preko milijardu dolara samo iz banke u Mosulu. Isto tako došli su i do velikih količina modernog američkog oružja kojim su bili naoružani irački vojnici koji su se, praktično razbježali u prvim ofanzivama ISIL-ovih terorista u svega nekoliko dana. Procjenjuje se da danas iz naftnih izvora u Siriji izvlače desetine miliona dolara dnevno. To su ljudi među kojima je preko tri hiljada Evropljana. Mnogi među njima su tzv. "psi rata", plaćenici koji nemaju veze ni s religijom, ni sa bilo čim drugim osim interesa, idu od rata do rata prodajući svoja ratna zvanja teroristima. Jer ako je tačno, a jeste, da se tamo upotrebljavaju i "abramsi", najsofisticiraniji američki tenkovi koji su, zapravo, "čelični kompjuteri" na gusjenicama koji ubijaju, jasno je da ih ne mogu upotrebljavati zaluđeni džihadisti sa mjesec dana kursa u Turskoj. To moraju biti profesionalci koji su završili vojne akademije, i koji su ko zna iz kojih razloga došli tamo i to rade. Postoji, recimo, informacija iz Sirije da su jedan pomoćni aerodrom, koji je sirijska vojska minirala pa napustila, plaćenici ISIL-a deminirali praktično za sat vremena i manje od toga. To su specijalci koji nisu tamošnji poznati koljači, kojih je mnogo ali obavljaju drugu vrstu naloga. Važno je, međutim, nešto drugo što danas malo ko spominje. To nije samo pitanje politike

i ciljeva, broja vojnika i opreme i novca, to je danas postalo i pitanje socio-patologije. Naprosto je fama proširena pa danas postoje nepotvrđeni i zaluđeni mladi ljudi i kod nas, ovdje u gradu, koji nemaju veze o čemu se tu radi, ali koji u svoj svojoj deformiranosti, ostavljenosti, socijalnoj, ljudskoj, finansijskoj besperspektivnosti i bijesu, u tramvaju nožem ubijaju bez ikakvog razloga, pucaju iz obijesti u bilo koga. Oni su danas to a sutra u stanju da kažu, jesi li vidio, ima tamo besplatno i po volji oružja, droge, žena, para, kuća, automobila, svega da se provedemo i niko nam ništa ne može. Ima i toga, to možda nije okosnica ali je činjenica da se vrbuju i to na način koji je drugačiji nego što se vrbovalo ranije. Mjesta vrbovanja nisu više stara i poznata, to nisu više samo džamije, niti to rade isti ljudi. Postoje čitave mreže na koje naše obavještajne službe, pravosuđe, naša vodeća politička struktura nisu u stanju efikasno da odgovore. Čeka se da strane obavještajne službe uđu u tu priču. Recimo onaj tek nedavno uhapšeni džihadista Bilal vrbuje godinama po BiH ali i izvan BiH u krugovima dijaspore i izbjeglica, izlazio je iz BiH pa opet ulazio i mnogi su to znali. Tako je bilo dugo dok italijanska obavještajna služba nije javila da on tamo radi što radi, vrbuje ljude za Siriju, i tek su ga tada uhapsili. Te mreže, ti načini vrbovanja, i kontakata, sve je to prevazišlo granice, i nad time se treba zamisliti. Sve su oči godinama uprte u Bočinju i Maoču, a nisu više to centralna mjesta, kao što BiH nije centar svega. Ovdje je samo dio tog prostora kojeg je zahvatila spomenuta socio-patologija iskazana u radikalnoj islamizaciji do terorizma. Sada je sve to fenomen koji je prekrpio i Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Sandžak, Kosovo, Makedoniju, a konci se protežu u Evropu, posebno Skandinaviju, Švedsku, Norvešku itd. I odnos prema svemu tome je drugačiji, ponekad takav da se čovjek itekako iznenadi. Moj kolega koji prati sve ovo i poznaje iz druge perspektive i iskustva, ponovio mi je u nekoliko navrata kako je sve to među "njima" danas kao što je "bila Španija za ljevičare nekad!?" To je onda bila velika svjetska ideja koja je mobilizirala "idealiste" širom svijeta i zbog koje su išli u Španiju, a danas jedna sasvim druga struktura ima svoju "veliku ideju" zbog koje idu da ginu u Siriju! Ostao sam potpuno zatečen pore-

đenjem ali i činjenicom do koje mjere u ovom današnjem svijetu apsolutno više ne važe postulati i vrijednosti temeljem kojih se cijene i valoriziraju aktualna događanja i veliki socijalni, tektonski pokreti. Onih koji misle da su nekadašnji “Španci” bili zaluđene budale, čini se, nije manje nego onih što misle da su teroristi ISIL-a svjetski otpadak. Sve je to kontekst i za ISIL-a kojeg je neko jako dobro instrumentalizirao. To je svijet u kojem živimo.

Duboko sam uvjeren da je ulazak u operaciju s ISIL-om, Irakom, Sirijom, iskorištena prilika Zapadu da se završi s Irakom, koji ne može opstati, da se rasturi Irak koji je već rasturen, ali prije svega i da se kaže ono što se reklo: sve će trajati godinama. Zašto? Zato što je to najbolji model da se Assad skine, jer će se zemlja iscrpljivati godinama, ljudi će odlaziti, nestajat će supstanca, radna, intelektualna, trgovačka. Mnogi trgovci iz Damaska su već otišli, Aleppo je razoren, tako i Homs i Hama, i sve je to pripremanje modela kao u Iraku, da se izazovu unutrašnji sukobi među onima koji danas podržavaju Assada i da se on, i režim sa njim sklone u ime nekog diplomatskog rješenja. To će rješenje zahtjevati neku mješovitu vladu kroz koju će ući oni što nisu mogli vojnom intervencijom. To treba da bude kraj sekularne Sirije. Mislim da je to cilj najavljenog dugoročnog iscrpljivanja. Tako je i današnja tzv. koalicija protiv ISIL-a, zapravo, priča da bi se vratili na prostor na kojem nisu završili posao, a za koji smatraju da ga moraju obaviti jer je Sirija geostrateški problem dobrog dijela Zapada. Podjednako je tačno da bi eliminacija Assada produžila postojeće stanje u Saudijskoj Arabiji koja je već duže vremena najzrelija za tektonske promjene. Uostalom o tome govori i podatak o opredjeljenju mladih tamo koji ste spomenuli, ako je on i približno realan. Da je nezadovoljstvo ogromno i da ispod površine ključa, to je poznato.

Što se Rusije tiče, tačno je da je ona oslabljena jer je zabavljena sama sobom povodom Ukrajine. Ali, nije Rusija zainteresirana za Siriju “iz ljubavi” prema Assadu. Sve je to politika i interes. Ako se u Kremlju procijeni da Assada treba žrtvovati radi vlastitih dugoročnih i velikih interesa, oni će to uraditi. Suviše je to velika zemlja da bi se vezala za pojedinca,

ili jednu državu, ako to nije njihov interes. To prečesto i pomalo naivno ne shvataju i neki kod nas i u susjedstvu. Slično je i sa odnosom prema Turskoj, na drugoj strani. Konačno, Rusija nikad nije ni rekla da spašava Assada, nego državu ali kroz aktuelna zbivanja i međunarodne principe koji su tamo napadnuti na dramatičan i siledžijski način. Ujedno, spašavanje Sirije jeste spašavanje puta koji vodi prema njima. Ako procijene da je umjesto Assada bolje dovesti nekog drugog, koji će efikasnije štiti i njihove interese, razmislit će ozbiljno o tome. U ovom času, i u kontekstu interesa pa i Assadovog legaliteta i legitimiteta u Siriji, on je njihov jaki partner i teško će ga se odreći bez velikih razloga. To znači i da ga neće ostaviti na cjedilu u teškoj situaciji. Podjednako je i sa odnosom Irana prema Siriji. Ne treba zaboraviti, naravno, i spomenutu činjenicu da Rusija ima jedinu svoju pomorsku vojnu bazu na Mediteranu u Siriji, a to nije nimalo naivna stvar. Dalje, u Siriji, braneći sekularizam i tamošnje kršćane, ne dozvoljavajući pobjedu ISIL-u, Al-Kaidi, i sličnom petom, desetom, brani se i njihov prodor na Kavkaz i dalje u Sibir. Ulazak islamskih terorista tamo dovršeno je pola posla i u pripremi uvjeta za organizaciju Majdana na Crvenom trgu u prenesenom smislu. Sve je to jedan, operativni lanac. Ne treba zaboraviti kako je to Amerika uradila onda kada niko nije vjerovao da će to biti. Još 2011. godine US securiti aparat sa svojom produženom rukom, Savjetom za spoljne poslove, objavili su tekst u časopisu gdje kažu da “prisustvo džihadista neefikasnim jedinicama opozicije u Siriji donosi disciplinu, neophodni vjerski fanatizam, i žestinu, borbeno iskustvo iz Iraka i Libije, novac od bogatih sunija iz Galfa, i smrtonosne rezultate.” Ukratko, Free Siriya army – a to su ovi koje američki senat hoće da diže iz mrtvih naoružavajući i trenirajući uz “donaciju” od 500 miliona dolara – “treba Al-Kaidu odmah, kao partnera...” To je, eto, tako i objavljeno. Te vrste realiziranja interesa su, nažalost, u domenu nevjerice za mnoge nas koji intimno još uvijek vjerujemo u pravdu, istinu, u UN i međunarodni poredak. Koliko sam puta napisao kao novinar davno, onako poletno, “veličanstvena staklena zgrada na East River-u” jer je to samo po sebi onda izgledalo kao oličenje čiste istine i pravde. A danas je to mje-

sto gdje se donose odluke o rušenju suvereniteta, rušenju država, o ubistvima državnika.

Kissinger, taj zli duh svjetskih odnosa u posljednjih 50 godina, ali isto tako beskrajno mudar, naravno u korist SAD-a, objavio je u New York Timesu jedan od, po meni, najznačajnijih tekstova od početka događanja u Ukrajini. Smisao teksta sažet je precizno, u tri zaključka: Prvo, Ukrajinu se ne smije dovoditi da bira između istoka i zapada, Rusije i EU. Moraju se pronaći diplomatski mehanizmi da ona ostane neutralna. Drugo, NATO ne smije da uđe u Ukrajinu. I treće, Putin se ne smije dovoditi do zida i tjerati ga da reagira onako kako će odreagirati. Niste svjesni kako može odreagirati... Ispostavilo se, do sada, da po prvi put u minulih pola stoljeća američki establišment nije poslušao Kisindžera. Sve što je do sada urađeno, praktično je suprotno od naloga mudrog liscica. I zato sada de facto ne znaju šta će sa sobom. Amerika prvenstveno slabi EU kroz sve ovo, trpi mnogo manju štetu jer sa Rusijom nema osobitih trgovinskih odnosa. Zato Nijemcima prijetite u perspektivi stotine hiljada nezaposlenih ako se nastavi ovako. Evropa Americi kao jaki konkurent očigledno nije potrebna, a politički joj je sve više obični poslušnik. Zato konzervativci u Americi koji ne shvataju dugoročne interese zemlje i razvoj situacije u svijetu zemlju guraju na opasan teren sa mogućim pogubnim posljedicama, i ekonomski i vojno. Demonizacija Putina je poprimila elemente histerije a snaga koje bi se u korist Amerike tome suprotstavile u samoj Americi bezmalo nema. Diplomacija kao da je izbačena potpuno iz igre a takva situacija odavno nije zabilježena. Nakon 20 godina koliko je trajao nekakav desant stvari su krenule nizbrdo, sujete su ogromne, dezorijentacija velika a "kalibri" ljudi koji izlaz vide u zaoštavanjima i zveckanju oružjem su očigledno veoma mali. U Evropi desnica masovno dobija, sve do fašizma, ne zato što su jaki, nego što su ljudi izdani, osjećaju se prevareni i opljačkani, "demokracija i slobode" se pokazuje kao privilegija bogatima za neoliberalne a zapravo kapitalizam najgore vrste. EU preživljava ogromnu krizu, a pokazuje se da je posljednje masovno proširenje Unije bio, zapravo, prevashodni ustupak NATO-u kako bi se što više ste-

gnuo prsten oko Rusije. Moskva u početku nije imala snage da se odupre ali se ubrzano dizala na noge, a kada je došla do trenutka da može pokazati objektivno stvorenu novu snagu, povodom slučaja Ukrajine kada je Zapad prešao posljednju crvenu liniju odbrane pred NATO-om, rekli su, sada dalje ne može. Među mnogim rješenjima koja se sada slute, samo je ono diplomatsko dugoročno dobro i moguće kao prepreka haosu sa nesagledivim posljedicama. U ovom času, nema, nažalost, ni dovoljno mudrosti ni spremnosti za to rješenje.

O Palestini

Jedina oblast u ovoj priči, o kojoj često razmišljam više srcem nego racionalno je Palestina. Kada bih razmišljao samo racionalno i temeljem realne situacije, bio bih veliki pesimista. Emocije mi to ne dozvoljavaju. U cijelu sam priču o Bliskom istoku prije više od trideset godina i ušao "kroz" palestinsko pitanje. Bavio sam se njime još od početka osamdesetih, bio sam za vrijeme Prve intifade tamo, prisustvovao sastancima Izvršnog komiteta PLO-a u Tunisu u vrijeme Arafata, Abu Džihada, Abu Ijada, Faruka Kadumija, Abu Mazena, Habaša, Havatmea itd. Moj kolega Hido Bišćević i ja prenosili smo važne poruke od njih za rukovodstvo Jugoslavije i obratno, bili smo u Alžiru 15. novembra 1988. na čuvenom sastanku Palestinskog Nacionalnog Savjeta kada je proglašena palestinska nezavisnost i kada je "pjesnik Palestine" Mahmud Darviš napisao jedan od najljepših, najpoetičnijih ustava u historiji ustavnog prava... Danas mislim da je priča o Palestini jedna od najvećih svjetskih historijskih prevara i sramota tzv. međunarodnog poretka i međunarodne politike. Pitanje prava palestinskog naroda na državu i niza međunarodnih odluka o tome perfidno je, ciljano, lukavo, organizirano i podržano zamijenjeno za podmetnuto pitanje terorizma. U ime te priče o terorizmu gurnuta je pod tih priča o državi, računajući na protok vremena, na tezi da će "stari umrijeti a mladi zaboraviti", da "ako smo čekali dvije hiljade godina možemo još sto", a u međuvremenu narod će otići, prostor i teritorije će se dekomponirati a narod razići

po svijetu. I to se, nažalost dešava. U medijima se često pojavljuju one četiri uporedne mape koje jasno pokazuju kolika je bila Palestina 1946. a koliko je ima danas. Sjećam se kako se prije trideset godina moglo bez problema ući u Jeruzalem, doći u Betlehem ili Hebron, ući na plato Al-Akse, a kako se to danas mimo brojnih prstenova sa izraelskom policijom i vojskom, zidovima i preprekama ne može. Vidite u šta to ide, to je izuzetno bolna priča, koja potvrđuje i ovo o čemu sam govorio: Interesi i moć snaga na temeljima srušenog međunarodnog poretka takvi su da niko više ne može spriječiti naprosto izrugivanje onim principima na kojima su svojevrmeno, nakon Drugog svjetskog rata stvorene Ujedinjene nacije. Jer, ako ne može biti realizacije odluka te organizacije, onda više nema ni nje. U Gazi 1988. smo vidjeli jasno ko pravi Hamas, i zašto. De facto su ga pravili Izrael, Amerika i njihovi prijatelji, mnoga "arapska braća". Zašto? Pa zato što Hamas nikada nije bio dovoljno jak, niti će, da ozbiljno vojno ugrozi Izrael i njegovu bezbjednost mimo onih nekoliko sela na jugu koja su i inače oteta od Palestinaca prije šezdesetak godina, ali će taj Hamas uvijek biti razlog da se potegne kao argument da se "sa Palestincima ne može pregovarati jer su to teroristi, mi sa teroristima ne pregovaramo". Kada je slutilo na pregovore sa Abbasom uvijek bi se reklo, "ti ne predstavljaš cijelu Palestinu, Gaza nije pod tvojom kontrolom, i nisi validan za pregovore". A onda kada je on napravio dogovor i sa Hamasom formirao vladu stručnjaka, nepartijsku, dvije sedmice nakon toga počeli su krvavi napad na Gazu jer ih "Hamas zasipa raketama". Prije napada na Gazu, mediji su precizno javili da je od tih "hiljada raketa" ubijen jedan civil i rasturena jedna svadba!? "Strahovi civila" u mjestima na jugu Izraela dnevno su zatrpavali svjetske medije ali – čast izuzecima – ne i vijesti o dvije hiljade ubijenih civila u Gazi, tada. Važne su bile samo informacije kako "Hamas u školama i bolnicama pod zastavom UN koristi djecu kao živi štit". Svoju skandaloznu i sramnu verziju o svemu, zato, iznio je tada pred UN-om Netanyahu i ko mu je odgovorio. Jedino časna Palestinka Hanan Ashrawi.

U vezi sa Palestinom, decenijama je bio na snazi koncept o dvije suverene države, sada se opet pojavljuju snage koje zagovaraju jednu državu u kojoj će Palestinci biti "Arapi", bez svog imena, kao izrazita manjina nakon što većina bude prisiljena da ode. Kakva može biti ta država nego aparthejd, za koju vlada Netanyahua još izričito traži da bude ekskluzivno "jevrejska država". Pri tome je istina i to da u Izraelu postoji veliki broj Izraelaca koji shvataju da je stvaranje palestinske države jedino ispravno rješenje i zalog njihove sigurnosti i budućnosti. Tamo sam stalno sretao takve ljude, oni rade zajedno u mnogim firmama, organizacijama, posebno u Tel Avivu. Ali, njima je nametnuta praktično rasistička politika aktuelne vlade. Sa Jicakom Rabinom je krenulo u dobrom pravcu, ali na mitingu potpore njemu i za rješenje sa dvije države, njega je u Tel Avivu, pred 300.000 pristalica Izraelaca, ubio Izraelac. Tamo drmaju uz Netanyahua i ekstremni šovinista Naftali Bennett (izraelski ministar ekonomije), lider partije "Jevrejski Dom", i Avigdor Lieberman, ministar spoljnih poslova. Ovaj drugi je bio prije dolaska u Izrael doslovno izbacivač u noćnom klubu u Kišnjevu u Moldaviji, provjereno kriminalnog porijekla. U Izraelu su prihvatili svakoga ko god je htio doći, da bi ih gurali u naselja na okupiranim teritorijama koja su svojevrsne "krajine" prema Palestincima. On je shvatio da tamo ima veliki broj ljudi iz bivšeg Sovjetskog saveza, koji jedu i piju šta hoće, vjenčaju se i razvode mimo rigoroznih vjerskih pravila, i nisu bili baš zadovoljni religijskim stegama u novoj domovini. Nije ih bilo malo. Njihovim načinom života zgroženi su bili i pripadnici ekstremnih vjerskih partija u Izraelu, uvijek važnih kao presudni "jezičak" u političkim koalicijama. "Rusa" nije bilo malo i odlučili su da naprave političku partiju sa Liebermanom na čelu. Dobili su na izborima rezultat presudan za koaliciju sa Netanyahuom i Likudom za formiranje vlade. Liebermanov uvjet je bio mjesto ministra vanjskih poslova i dobio ga je, a okupaciona politika Izraela dodatno je radikalizirana. Rezultat svega je da je Palestinske zemlje sve manje, naselja na okupiranim teritorijama sve više, zadnjih godina "napadnut" je i Istočni Jeruzalem a posljednje vijesti kazuju, čak i plato svete Al-Aqse prijedlogom zakona o pravu Jevreja

da ovo islamsko svetište dijele sa njima. Istovremeno, mnogi danas u svijetu misle da izgrađeni betonski zid “protiv terorizma” dijeli teritoriju Izraela i okupiranu Zapadnu obalu! Malo ko zna da zid ide kroz teritorije Zapadne obale i građen je upravo tako da tamo otme najbolju zemlju, izvore vode, da podijeli sela, da ljudi ne mogu živjeti zajedno, da djeca ne mogu u školu, jer moraju i po trideset kilometara do škole koja im je, praktično, na par stotina metara od kuće... Abu Abbas je pokušao diplomatski sve, a Izrael i Amerikanci su napravili od njega poraženog čovjeka i gubitnika. Izgubio je zato mnogo i kod Palestinaca i zato se svemu tome ne vidi kraj. U sadašnjoj konstelaciji odnosa, postoji možda jedno jedino rješenje: Izrael se svojom sada već nekontrolisano agresivnom politikom i osjećanjem moći ubrzano približava trenutku u kome će to postati problem samoj Americi. Tamo se već i u obavještajnim i vojnim strukturama javljaju ozbiljni glasovi koji na ovo upozoravaju. Jasno im je da se Izrael kao strateški partner može do vijeka braniti, ali ne i Izrael kao okupator i okupacija koju silom održavaju. Na toj matrici, sigurnost Izraela se vječito, pa i mimo interesa SAD u regionu, neće moći braniti. Posebno ne u sve usijanijoj atmosferi Bliskog istoka na kojem su mnoga stara pitanja ponovo otvorena na mnogo radikalniji način. Karte se tamo ponovo ispočetka miješaju i niko nije siguran kako će se sve završiti. A igra se igra, uglavnom, veoma loše i pogrešno.

U Sarajevu, 1. oktobra, 2014. godine

